لیستی عەلی باباکان ... عەلی مەحمود محەمەد

تەمویلی دادپەروەرانە و ئاشکرا یەکێکە لە پێوەرە سەرەکی و بنچینەییەکانی دادپەروەری هەڵبژاردن , پێویستە خەڵك بزانێت کە لە پشت ئەم پارتانەوەیە, پارە لە کوێ دێنن؟, بۆ کێ کار دەکەن؟, چەند خەرج دە کەن لە پرۆسەی هەڵمەتی هەڵبژاردن؟, لەرێشەوە بزانرێت کارەکانی ئەم فراکسیۆن و لیستانە دوای هەڵبژاردن لە بەرژەوەندی کام قارون و کام کۆمپانیادایە.

لە کوردستان پارت و لیستەکان, نە بودجەی پارتەکان و نە بودجەی پرۆسەی هەڵبژاردنەکانیان دیار نییە, لە کاتێکدا 4 ساڵە و نیوە پارتە سیاسییەکان کوردستان بودجەیان لە بڕاوە, کەچی سەتەلایت و ماشینی راگەیاندن و خەرجی بێشوماری هەڵمەتی هەڵبژاردنیان رانەوەستاوە, خەرجییە زۆرەکەش کرێی مەراقیبەکانی سەر سندوقەکانە بەڕێوەیە, هاووڵاتیان بە گشتی و ئەندامان و دەنگدەرانی ئەم لایەنانە مافی خۆیانە سسەرچاوەی دارایی لایەنەکانیان بزانن, دەوڵەمەندەکان پارەیان زۆرە بەهۆی بەخششەکانیانەوە ویستی خۆیان بەسەر کاندیدەکان دەسەپێنن لە دوای هەڵبژاردن, هاوکات ئاشکرا کردنی سەرچاوەی داهاتی پارت و خەرجی هەڵبژاردنەکان بەشێکە لە شەفافییەت, ئەگەر پایەی پارتێك لەسەر ناشەفافییەت دامەزرا بێت, چۆن دەتوانێت لە ئایندەدا حکومەتێکی شەفاف بنیات بنێت,کە شەو رۆژ شیوەن و رۆ رۆو قژ رنینیانە بۆی, ئایا دەنگدەری حیزب ئاگاداری خەرجییەکانی حیزبەکەیەتی, کە مافی خۆیەتی بزانێت کە هاوکاری دەکات, کام لۆبی قاچاخچییە دەستی دەگرێت, قاچاخچی نەوتە یان تلیاك؟, پارەی بەکار هاتوو رەشە یان سپی؟, سەرچاوەی دیارە یان نەزانراو؟,سەرچاوەکەی کوێیە؟, ناوخۆییە یان دەرەکی؟, دزییە یان هەواڵگری وڵاتان؟, هەرێمی یان نێونەتەوەیی؟, ئەمە هەمووی ئەگەرەو هەمووشی لەگەڵ پرۆسەی سیاسی کوردستان دێتەوە کە مەحرەم زۆر کاڵبۆتەوە.

پارتی سیاسی پێویستی بە پارەیە بۆ رایکردنی کارەکانی, بە تایبەتی لە کوردستان, ئەمە حەقیقەت و هاشا هەڵنەگرە, لە ئەم پارەیە لە کوێ دێنێت؟, چۆن پەیدای دەکات؟, ئەمە هەمووی پرسیارە, خەڵك لە مێشکیاندا دەیهێنن و دەیبەن, وەلێ تا ئێستا نەکراوە,پارە رەگی گەندەڵییە,تا خەرجییەکان هەڵبژاردن زیاد بێت, شەفافییەت

دەبێتە زەروری, وە قەبارەی پارە هاتووە جێی گومانەکان گەورەتر دەبێت, تا دەزگا حکومیەکان لاواز بن وەك هەنووكەی كوردستان, ئەوا دەوڵەمەندەكان باشتر دەتوانن پارەكانیان بۆ ئاراستەكردنی پارتە سیاسیەكان بەكار بهێنن, بۆ ئەوەی بڕیارەكان لە بەرژەوەندیان دەربچێت لە داهاتوودا, ئەوان زۆریان ناوێت, تەنها هێشتنەوەی چەند بۆشاییەك لە وەبەرهێنان و چەند شەڕێك بە بریکاری لە پەرلەمان بۆ لادانی رکابەرەكانیان, یاخود گەیاندنی چەند زانیارییەك لەسەر پرۆژەكانی داهاتوو, یاخود گەیاندنی زانیاری بە كۆمپانیا بیانییەكان لە كاتی بوونی كێشە وەك بینیمان.
دەمانەوێت بزانین کام كۆمپانیا و دەوڵەمەند هاوكاری پارتەكان دەدەن, چۆن كۆمپانیا و دەوڵەمەندەكانیان دابەشكردووە لە نێوان خۆیاندا, كێیە ماشینی راگەیاندنەكەیان تەمویلە كات, لە كام وڵاتەوە پارە خۆی دەكات بە كوردستاندا ؟؟ وەڵامی ئەم پرسیارانە راستەوخۆ پەیوەستن بە هەڵبژاردنەوە, چونكە پیویستە دەنگدەران بزانن ئەم پارانە لە كوێ دێن كە پارتە سیاسیەكانیان بەكاری دەهێنن, كە كاندیدە بەسزمانەكانیش زۆرینەیان نازانن, ئەو پۆستەرەی بۆیان دروستكراوە بە پارەی تلیاكە یان باجی جامخانەیە...... ئەمەو یەك دنیا پرسیاری دیكە.

دەمانەوێت بزانین ئایا سستەمی سیاسی لە كوردستان دیموكراسی یان بلۆتۆكراسی□؟, هەڵبژاردن و سستەمەكەی لە ژێر كاریگەری پارت و بۆچونە سیاسییەكانە, یان لە ژێر هیژمۆنیای پارەدایە, كە بێشك ئەوی دووەمە و ئەوەی لە كوردستان دەگوزەرێت بلۆتۆكراسی□و پارە ئاراستەی هەموو كارێك دەكات.

كەمەیاتی فرە دەوڵەمەند لە كوردستان راگەیاندن لە بەرژەوەندەی سیاسی خۆیان بەكار دەهێنن, بۆ مسۆگەركردنی سەرچاوەی داهات و تاڵانی سەروەت و سامان, دواتر بەو دەستكەوتە سیاسی و ئابورییەی بەدەستی دەهێنن كەناڵەكانیان بەڕێوە دەبەن, بەمەش پارەو كورسی و راگەیاندن كۆنتر□□ ك□ن, سەرۆك وەزیرانی ئیتاڵیا برلسكۆنی لەوەدا كارامە بوو, هاوكات نوخبەی دەسەڵاتداری ئەوروپای رۆژهەڵاتیش هەمان كاریان كرد, توركیا و كوردستانیش بەو ئاقارەدا رێ دەكەن و گەیشتونەتە دوا مەنزەڵ.
راگەیاندن چەندە مەترسی□ لە دەست دەسەڵاتی ستەمكارو گەندەڵدا بێت, بەهەمان ئەندازە مەترسیدارە لە دەست ملیاردێرەكاندا بێت, ئەوانیش بەرژەوەندی خۆیان دەپارێزن نەك خەڵك.
بۆیە كاتێك قارونەكان ئاراستەی سیاسەت دیاریدەكەن لە رێگای پارەو

راگەیاندنەوە, هیچیان لەبەرچاو نییە جگە لە قازانج, سیاسەت لای ئەوان لقێکە لە بزنس, نەك بۆ چاکەی گشتی و گۆڕانکاری سیاسی و ئابوری و کۆمەڵایەتی و رۆشنبیری .

بۆیە دەبێت پارتە سیاسیەکانی کوردستان ناچار بکرێن, سەرچاوەی داهاتیان ئاشکرا بکەن, دەسەڵاتی پارە لە پرۆسەی سیاسی بەتایبەت هەڵبژاردن کورت بکرێتەوە, کە تا ئێستا هەمووی لە تاریکییە و گۆڕەپانیش بۆ دەسەڵاتی پارە ئاوەڵا بووە, هیچ هێزێکی سیاسی لەم بارەیەوە دەستپێشخەری نەناوەندووە, کەس نازانێت ئەم پارەو سامانە لە کوێوە دێت و بۆ کوێدا دەڕوات, یاسایەك نییە بۆ رێکخستنی خەرجی پارتەکان و دیاریکردنی سەرچاوەکانیان و رێکخستنی بەخششەکان و ….
لەپاڵ رێکخستنی ئەوانە پێویستە کەمپانیاکانیش ناچار بکرێن بەخششەکانی خۆیان ئاشکرا بکەن.

سوید و سویسرا دوو جەزیرەی نا شەفافی کاری سیاسین لە روی پارەدان بە حیزب و خەرجی هەڵبژاردن لە ناو ئەوروپا, بەردەوام لەبەر چەقەی تیژی رەخنەدان, سستەمە سیاسییەکەیان بەو هۆکارەوە کەوتەتە ژێر پرسیارەوە, لەم دوو وڵاتە یاسای نیشتمانی بۆ تەمویلی حیزبەکان و هەڵمەتی هەڵبژاردن نییە, سەرچاوەی بەخششەکان لە تاریکیدایە, وەلە پێچەوانەی کوردستان پارتەکانی ئەوان پێش هەڵبژاردنەکان بودجەی خۆیان بڵاو دەکەنەوەو رایدەگەیەنن, سەیر بکەن پارتەکانی سوید 8 مانگ پێش هەڵبژاردن بودجەی پارتەکانیان بۆ پرۆسەی هەڵبژاردن دیاریدەکەن, پارتی سۆسیال دیموکراتی دەسەڵاتدار 100 ملیۆن کرۆن, تەنانەت شێوازی خەرجی ئەو بودجەیەش دیاریدەکەن, نموونە 70 ملیۆنی بۆ ریکلام دیاریکردووە, پارتی ناوەند 70 ملیۆن کرۆن, 50%ی بۆ ریکلام, پارتی دیموکرات 50 ملیۆن.
بەهۆی دابەزینی ژمارەی ئەندامانەوە , ئابونەوەی حیزبی تەنها 3%ی داهاتی پارتەکان دیاری دەکات لە سوید,لە ساڵی 1989 رێژەی 13%ی هاووڵاتیان ئەندامی پارتەکان بوون, ئێستا کەمتر لە 5%.

بۆیە بەشداری ئابوونەوەی حیزبی کەمترە لە 5%ی خەرجییەکان کە شەرعیترین رێگای پارە پەیداکردنی حیزبی سیاسییە.کەموکەی لە سستەمی دیموکراتی سویسری ئاشکرا نەبوونی خەرجییەکانە, بەم هۆیەوە کەوتەتە بەر رەخنەی توندی رێکخراوی شەفافیەتی نێو دەوڵەتی سەبارەت تەمویلی سیاسی پارتە سیاسییەکان, جگە لە پارتی گەلی راستگەرا, هەموو پارتەکان بودجەی خۆیان پێشتر بە هەڵبژاردنەکان بڵاو کردەتەوە ” پارتی سۆسیالست 1و4 ملیۆن فرەنك, پارتی لیبراڵی رادیکاڵ 3 ملیۆن فرەنك, پارتی دیموکراتی کریستان 2 ملیۆن فرەنك,

پارتی سەوز 200 هەزار فرەنك, پارتی بەرجوازی دیموکراتی 500 هەزار فرەنك, سەوزە لیبراڵەکان 300 هەزار فرەنك".
تەنانەت پارتە سیاسییەکانی سویسرا کە لەبەردەم تیغی رەخنەدان, ناڕاستەوخۆ سەرچاوەی داهاتەکانیشیان دیاریکردوە" حیزبی لیبراڵی سویسری بودجەکەی 3 ملیۆن فرەنك"65%ی لە کۆمپانیاکانەوە", پارتی دیموکراتی کریستان 2 ملیۆن "50%ی لە کۆمپانیاکانەوە", پارتی گەلی سویسری 2 ملیۆن "35%ی لە کۆمپانیاکانەوە " پارتی سۆسیالست 2,5 ملیۆن فرەنك "75%ی لە ئابونەوەیە, سۆسیالستەکان لە یەك کۆمپانیا بەخشش وەردەگرن ئەویش ئاشکرای ناوەکەی کردووە, تاکە پارتە ئاشکرای ناوی کۆمپانیاکەی کردووە لەناو ئەو پارتانەی ئامادەن بەخشش لە کۆمپانیاکان وەربگرن ".

پارتی سەوزی سویسری بەخشش لە بانکی کریدی سویس و یو بی ئێس وەر ناگرێت, پارتی سۆسیالستیش کۆمەك لە بانکەکان و کۆمپانیاکی دەنەوایی وەرناگرێت, بەمەش ساڵانە زیانی 400 هەزار فرەنك زیان لە خۆی دەدات, بانکەکانی یو بی ئێس, کریدی سویس و رایفایزن و کۆمپانیاکانی سویس ئێر و ئەکسا فینترتور و …
ئەو پارانە ئاشکرا دەکەن داویانە بە پارتە سیاسیەکان, کریدی سویس ساڵانە ملیۆنێك فرەنك دەدات بەو پارتانەی 5 کورسی زیاتریان هەیە جگە لە سۆسیالستەکان بەخششی لێ وەرناگرێت وەك پێشتر ئاماژەمان پێدا.
نیو سەدەیە چەپەکان داوای شەفافیەت دەکەن لە تەمویلی پارتەکان و هەڵبژاردن, پارتە چەپەکان لە گەڵ شەفافیەتن, راستگەراکان لەبەر ئەوەی پارەی زۆر وەردەگرن لە کۆمپانیاکان و بەستراون بەو بەرژەوەندیانەوە زۆرینەن لە پەرلەمان ناهێڵن ئەم داواکاریە جێگای خۆی بگرێت بە یاسا بەخشش و خەرجییەکان و سەرچاوەکانیان و ئاشکراکاری لە داهاتەکان جێی خۆی بگرێت.

چەپەکانی سویسرا هەڵمەتێکیان راگەیاندووە بۆ ئاشکرا کردنی بەخششی سیاسی ئەوەی لە 10000 فرەنك زیاترە, بۆ ئەم مەبەستە 120 هەزار هاووڵاتی واژۆی لەسەر کردووە. ئەگەر سویسراو سوید لەبەر رەخنەی توندا بن بەهۆی ناشەفافیەتی خەرجی حیزب و هەڵبژاردنەکان و نەزانینی سەرچاوەی داهاتەکان و لێڵبوونی سەرچاوەی پارەکان, ئەوا لە تاریکسانی پارەی رەشی پارتەکان لە کوردستان شەوەزەنگی سستەمی بلۆتۆقراتی دا, هەڵبژاردنەکان جگە لە شەڕی لۆبیەکانی پارە شتێکی دیکە نییە.

ساڵی مارکس ساڵی گەڕانەوەی شۆڕشگێڕانەی چینی کرێکارە ... نوری بەشیر

دەیەی رابردوودا لە دنیادا بەردەوام قسە بوو لەسەر لەگەڕانەوەی مارکس و دنیا پێویستی بە مارکسە و مارکس راست بوو و ئەمە دەمانەوێت دنیا بگەڕێین بە وێنەی مارکسەوە.
دەکرا لەو ماوەیەدا باسەکانی مارکس و لەچاپدانەوەی سەرچاوەکانی مارکس لە مانیڤێست و کاپیتاڵ و بیۆگرافی مارکس و دانانی ناوی ئەو لە پێشبڕکێی بیرمەندانی دنیا و رووڵەسەری خوێندنەوەی سەرچاوەکانی مارکس و شانۆگەری مارکس لە سەهە و فیلمی کارل مارکسی لاوو بەردەوام تەرجومەکردنی سەرچاوەکانی بەزمانی جۆراوجۆری دنیا و کاپیتاڵ و مانیڤێست یەکێک لە پڕ فرۆشترین کتێبەکان بوو، کە لاپەڕەی سەرەوەی میدیاکانی دادەگرت.
هەروەها زۆرێک لە کەسایەتی ناودار تا دەگاتە مامۆستایانی زانکۆکان و کەسایەتی کۆمپانیاو بانکە جیهانییەکان باسی کاپیتاڵ و دروستی باسەکانی مارکسیان لەسەر ئابوری و قەیرانەکانی سەرمایەداریان باسکردووە .

قەیرانەکەی سەرمایەداری کە لە ساڵی ٢٠٠٨ وە دەستی پێکردووە و یەخەی سەرمایەداران و دەوڵەتەکانیان و سەرتاپای سیستەمەکەی داگرتووە، بە کردەوە مارکس و تیۆر و باس و رێگا چارەی ئەویان لە لێکۆڵینەوەکان و دانپیانانەکانی ئەزمەو رێگا چارەی شۆڕشگێڕانەی تیۆری مارکس بۆ دنیای سەرمایەداری ساڵی ٢٠١٨ ی بەکردەوە کردە ساڵی مارکس، ئەمە تەنها لەچوارچێوەی میدیاکاندا نەمایەوە وەک ساڵانی رابردوو کە لاپەڕەکانی گاردیان و BBC و ئیکۆنۆمیست و ئیندپێندنت و دەیان میدیای تری جیهانی گرتبەوە، بەڵکو بە کردەوە بووەتە گفتوگۆیەکی فراوان و پراکتیکی گەورە و نمایشی ئاشکراو روو بەدەرەوە لەچەند مانگی کۆتایی ساڵی ٢٠١٧ وە تاکو ئێستا .

٥/٥/٢٠١٨ یادی ٢٠٠ ساڵەی لەدایک بوونی مارکسە کە دنیای لەبەردەم چالاکی جۆراوجۆردا داناوە لەوانە؛ لە شاری “تریر”ی ئەڵمانیا کە لە

٥/٥/١٨١٨ لەدایک بووە هەر لەلاوێتییەوە لەسەر باسە رەخنەییەکانی لە ئەڵمانیا وەدەرنراوەو ماوەیەک لە فەرەنسا و دوایی لە بەلجیکا بووەو،دواتر گەڕاوەتەوە بۆ ئەڵمانیاو فەرەنسا و دواجار لە لەندەن دەگیرسێتەوە و بە ژیانێکی کۆڵەمەرگی و هەژاری خێزانەیەکی و لەگەڵ فردریک ئەنگلزی هاوڕێی درێژەی بە کارە سیاسی و ئابوری و کۆمۆنیستییەکانیان دەدەن.

باسی مارکس ٢٠٠ بووەتە گەورەترین باسی ئەو شارەو ئەڵمانیا و جیهان کە لەناوەندی ئەو شارەدا جگە لەوەی کە پەیکەرێکی ٢.٦ مەتری لە برۆنز بۆ کراوەو قەرارە لە ٥ی ئایاردا پەردەی لەسەر لابدرێت وئەم پەیکەرە لەلایەن وڵاتی چینەوە بە هەدیە بە یادی ٢٠٠ ساڵەی مارکس ئامادە کراوە و نموونەیەکی تەختەیی پێشتری ئەم پەیکەرە پێشکەش کراوە.
هەروەها لە ١٩ی مارسدا ترافیک لایتی شەقامی ئەو شارەی ئەڵمانیا کە ناوی تریرەو مارکسی تێدا لە دایک بووە وێنەی مارکس لە ناو ترافیک لایتەکەو لە ترافیکی سوردا مارکس هەردوو دەستی کراوەتەوەو ئیشارەتە بە وەستان.
هەروەها ئیشارەتی سەوزی ترافیکەکەش بەهەمان شێوە وێنەکەی تێدا دەبینرێت کە وێنەی کتێبی کاپیتاڵەکەی بەدەستەوەیەو ئیشارەتە بە ڕۆیشتن.
هەروەها وێنەی مارکس خراوەتە سەر پارەی یۆرۆ و ژمارەی سفری خراوەتە سەر کە نموونەیەکە بۆ پارەو لەسەرەتاوە پێنج هەزار خراوەتە بازاڕەوە، لەبەر ئەوەی داواکاری زۆری لەسەر بووە بەزویی لەبازاڕدا نەماوە.

ئەم پارەیەی یۆرۆیە لە لایەن کۆمپانیایەکی سیاحییەوە خراوەتە بازاڕەوە کە قەرارە تا ئاخری ئەم مانگە بیست هەزار دانەی تری لێ چاپ بکرێت و نرخەکەی لەبازاڕدا چۆتە سێ یۆرۆ. ئەم یۆرۆیە بە " یۆرۆی مارکس " ناسراوە و ناوی ئەو وێنەی ئەوی لەسەرە.
جگە لەمانە وێنەکەیان لەسەر موستیلەش بە جوانکاری و لەبیرنەکردن بە یادی ٢٠٠ ساڵەی هەڵکەندووەو لە دوکانەکانی شتومەکی تۆریستەکان دەفرۆشرێت.
هەروەها لە ٨ تا ١٢ی مارسیش لە زانکۆی بەرلین ژمارەیەک بەرنامەی جۆراوجۆر ئەنجامدارا.

لە مۆزەخانەی شاری راینی ئەڵمانیا قەرارە ٥ی مانگ نمایشگایەک لەژێر ناونیشانی " ژیاننامە، نوسراوەکان، زمان و بیۆگرافی" مارکس پێشکەش بکرێت کە زیاتر لە ١٠٠ دەزگا لە ١٠ وڵاتی جۆراوجۆرەوە نمایشی شتەکانی مارکس لەو وڵاتانەی کە تێیدا بووە پیشکەش بکەن.
رێکخەرانی ئەو نمایشگایە دەیانەوێت بەشێوەیەکی سەرنج ڕاکێش و زیندوو چالاکیەکانیان پێشکەش بکەن هەر لە شاری تریر کە لەدایک بووە هەتا بۆن، بەرلین، پاریس، برۆکسل و لەندەن کە قەرارە ١٢٠ وتار بەژو کۆنفراس لەخۆی بگرێت.

یورجن هیریس لە بەشی لێکۆڵینەوەی ئەکادیمی بەرلین برانبورغ بۆ زانست و مرۆقایەتی کە سەرنوسەرە لە مارکس – ئەنگلز جیسام توسجابی کە گەورەترین بەرهەمەکانی مارکس وئەنگلز بەزمانی ئەڵمانی و زمانەکانی تر لە ٢٠ ساڵی رابردوودا بڵاوکردۆتەوەو هیریس کاری لەسەر کۆکردنەوەی ژمارەیەکی زۆر لە دەستنووسە بڵاو نەکراوەکانی مارکس کردووە.

هەروەها هیریس بە دەنگی ” شینخوا ” وتویەتی لە چەندین ساڵی رابردوودا خوێنەرانی سەرچاوە ئەساسیەکانی مارکس روو لەسەرە و خەڵک بە ئاشکرا لەسەر مارکس و داس کەپیتاڵ قسە دەکەن و رۆژنامەنوسانیش زیاتری لەسەر دەنوسن لە میدیاکاندا.
جگە لەمانە کۆنفراسی ئەکادیمی زۆر لەسەر مارکس و تیۆریەکانی دەکرێت و هەریس تاکیدی لەوە کردەتەوە کە لەمساڵدا سێ ژیاننامەی تایبەتی لەسەر نوسراوەو لەساڵی داهاتوودا زیاتریش دەکرێت.

هەروەها دەزگای رۆزا لۆکسەمبەرگ کۆمەڵێک خوێندنەوەی لە کاپیتاڵ رێکخستوەو بەشێوەی رێکوپێک لە قوتابخانەی بەهارەی مارکسدا بەشداری کردووەو لاپەڕەیەکی ئەنتەرنێتی بە یادی لەدایک بوونەکەی داناوە بەناوی marx200.com
مارکس لە فیلمە دۆکۆمێنتاری و فیلمەکانی ئەڵمانیادا دەرکەوتوە کە ئەڵمانیا و فەرەنساو بەلجیکا لەگەڵ “مارك كارل ماركس” بۆ یەکەمین جار لە میهرەجانی بەرلینی سینەمایدا لە شوباتی ئەمساڵدا بەشداریان تێدا کردوە. وێنەکەی مارکس لەسەر کارتێکی بانکی باوەڕپێکراو کە لە بانکێکی محەلی لە کیمنتس دەرچووە کە ناونیشانی “Das Kapital” لەسەرە بۆ فرۆشتن لە گەورەترین کتێبخانەی دوسەدۆرف هەیە.

وەک رێنسانسێک لە بەرامبەر ئەزمە جۆراوجۆرەکانی چەند ساڵی رابردوودا لە قەیرانی مالی، جیهانگیری، قەیرانی یۆرۆ و هی تردا خەڵک لە تیۆریەکانی مارکسدا دەگەڕێن بۆ تێگەیشتن و بەدوادا چوون بە هەولومەرجی ئێستا.
هیریس تاکید لە تیۆریەکانی مارکس دەکاتەوە کە کاریگەری گەورەی لە سەر ئابوری و زانستی کۆمەڵگا و کاریگەری زۆری لەسەر سیستەمی ئابوری و کۆمەڵایەتی ئەڵمانیای ئێستا هەیە.
هەروەها بە یادی ٢٠٠ ساڵەکەی لە بەریتانیادا بە شێوەیەکی بەرفراوان لەچەند مانگ لەمەوپێشەوە لاپەڕەکانی میدیاکان لە بی بی سی و گاردیان و ئیندپێندنتی بەریتانی و ئیکۆنۆمیست تا دەگاتە کتێبخانەو لایەنە سۆشیالسیت و زانکۆکان قسەوباس لەسەر ٢٠٠ ساڵەی مارکس و جەنگەو رەنگەی دەکەن.
زۆرێک لە بانک و کۆمپانیاکان جێگای تیۆری مارکس بەرز دەنرخێنن لە قەیرانی ئابوری سەرمایەداری ئەمڕۆدا هەر بۆیە ئیندپێندنتی بەریتانی لە ١٤ی نیسانی ٢٠١٨ دا لە وتارێکدا لە زمانی مارک کارنی (پارێزگاری بانکی ئینگلتەرە) قسەوباس لەسەر ئەوە دەکات.

وە هەریەکە لە کتێبخانەی مارکس و زانکۆی سۆواس چەندین چالاکی و کۆڕو سمینارو نمایش دەکەن کە بۆ ٥/٥ لەئاستێکی فراواندا بەبەشداری دەیان کەسایەتی جیاواز لە گۆشەی جۆراوجۆرەوە لە یادی ٢٠٠ ساڵەی مارکسدا باسی تیۆر و باسەکانی دەکەن.

ڕێکخراوی یونیسکۆ لە نەتەوە یەکگرتووەکان بە کاروباری پەروەردەو فێرکردن و ڕۆشنبیریی- لە کۆنگرەی ساڵانەی خۆیدا لە کۆریای باشوور بڕیاریداوە کە هەردوو پەرتووکی کەپیتاڵ و مانیفیستی حزبی کۆمۆنیست بکاتە ڕیزی ئەو نووسراوە کاریگەرانەی کە لە ماوەی سەدەی نۆزدە و بیست گەورەترین کاریگەریان بووە لەسەر کۆمەڵگەی مرۆڤایەتی و بە دەستکەوتی گەورەی مرۆڤایەتی هەژمار دەکرێن.

ئاخرین کتێبێک لەسەر بیۆگرافی کارل مارکس لەلایەن یەرگن نفە کە لە ٦٠٠ لاپەڕەدا پێکهاتووە بڵاوبۆوەو تیایدا نوسیویەتی؛ کام بیرمەند لە دنیادا توانیویەتی دڵی خەڵکی گۆی زەوی وەک مارکس بە قوەی جێگا داگیر بکات.

لەگەڵ ئەوەی دنیای سەرمایەداری چ بە بازاڕی ئازادیەکی و سەرمایەداری دەوڵەتیەوە کە هەموو مەرگی مارکس و کۆمۆنیزمیان ڕاگەیاندبوو، ئێستا خۆیان لەسەر گەڕانەوەی مارکس و زەروورەتی دەنوسن. هەروەها وڵاتانێکی وەک چین و روسیاش بایانداوەتەوە بەلای مارکس و ناتوانن جێگاو ڕێگای ئەو لە دنیای هاوچەرخی سەدەی ٢١ و پاش دوو سەد ساڵ بخەنە کەنارەوە.

ئەوە هەر چین نیە پەیکەری گەورەی مارکس دەکاتە دیاری، ئەوە لیژنەی سیاسی کۆمیتەی ناوەندی حزبی شیوعی روسیاشە بەبۆنەی یادی ٢٠٠ ساڵەی مارکسەوە هەیئەتی ناوەندی ڕاسپاردوە بە بەڕێکخستنی

کۆنفراسی زانستی و عەمەلی نێونەتەوەیی و باقی ئۆرگانەکانی لەسەرتاسەری روسیا کە کۆبوونەوە و سمینار و نمایشگا و شادی رابگەیەنن.
بەڵام بە هەموو ئەو راستی و کارانەی لەسەر مارکس لە یادی ۲۰۰ ساڵەی وتراوەو دەوترێت ،هەموو واقعیەتی جێگاو پێگای مارکس و بیرو تیۆری مارکس دەرناخات.
بۆ ئێمە کۆمۆنیستەکان ئەو راستیە، کە باسەکان و کارەکان و تیۆریەکانی مارکس هەم تیۆری زانستی و هەم شۆڕشگێڕانەن، ئەو بیرمەندێک نەبوو تەنیا بنووسێت بەبێ ئەوەی شتێک بخاتە بەردەم کۆمەڵگا، بەڵکو ئەو تاکیدی لەوە کردووە کە فەیلەسوفەکانی پێشتر تەفسیری دنیایان بەشێوەی جۆراوجۆر کردووە ، بەڵام گرنگ گۆڕینی دنیایە.

هەروەها ئەوەشی خستۆتە بەردەم کە ئاڵوگۆڕی ریشەیی لە کۆمەڵگای سەرمایەداری و چینایەتی ئەمڕۆدا بە چینێکی شۆڕشگێڕەوە بەستراوەتەوە کە بەرهەمهێنانی کۆمەڵگا و چەرخەکانی بەرهەمهێنان دەسووڕێنن، ئەویش چینی کرێکاریی وشیارو رێکخراوە لە حزبی چینایەتی خۆیانداو مانیفێستی حزبی کۆمۆنیستیش بۆ ئەمە نوسراوە.
لێکدانەوە ئابوریە سیاسیەکانی مارکس لە کاپیتاڵدا ئەو رێگایە دەخاتە بەردەم کۆمەڵگا کە سەرمایەداری و هۆکانی بەرهەمهێنان چەندە گەشە بکات و خۆی تازە بکاتەوە بەڵام ناتوانێت لە قەیران رزگاری ببێت چەندەش خۆی سازبداتەوەم دواجار بەهێزی چینی کرێکار دەبێت ژێرەو ژوور بکرێت.

لەکۆتایدا لە یادی ۲۰۰ ساڵەی مارکس و خستنەڕووی دنیا کە پێویستی بە مارکسە و گێڕانەوەی مارکسە، واتە پێویست بوونی ئاڵوگۆڕی دنیا دەگەیەنێت لە دنیای سەرمایەداری ئەزمەگرتووی پڕ لە شەڕو کوشتارو کاولکاری و برسێتی و هەڵاواردن و نەهامەتیەکانی بۆ دنیایەکی ئازادو یەکسان، کە بەدنیایەکی سۆشیالیستی مەیسەر دەبێت، ئەمەش بە ئاڵوگۆڕی شۆڕشگێڕانە دەکرێت کە پایەی ئەساسی ئەم ئاڵوگۆڕەش چینی کرێکاریی وشیارو رێکخراوەو جێگاو پێگای مارکس لە یادی ۲۰۰ ساڵەی مارکسدا گێڕانەوەی شۆڕشگێڕانەی ئەو چینە دەگەیەنێت.

۲۸/٤/۲۰۱۸
نوری بەشیر

ڕاستیەکانی هەڵبژاردن ... ئاسۆکمال

هیچ کام لە دەورەکانی هەڵبژاردنی عێراق بە هەندەی ئەم دەورەیە بۆ خەڵکی کوردستان نەبوەتە جێگای سەرنجدان و سەرلێشێوان. ئەم ڕاستیە بەرئەنجامی دوو هۆکارە؛ یەکەمیان شکستی بەرنامەی سەربەخۆبونی ئابوری و سیاسی لە حکومەتی عێراقی و شکستی فیدرالیە یەکلایەنەکەی پارتی و یەکێتیە و هەمو حزبەکانی نێو پەرلەمان و دەسەڵاتە بەوەی ئامادەی پێکردنەوەی قەوارەیەکی تری تەسلیم بونن بە مەرجەکانی ژیردەستەیی بە حکومەتی عێراقی، وە دوەمیان ڕاکردنی زۆربەی حزبەکانی کوردستانە بۆ پەیداکردنی کورسی لە بەغداد و کەوتنەدوای هاوپەیمانەتیە شیعەکانە تاکو هاوسەنگی هێزی لە ناوخۆی کوردستاندا پێ بگۆڕن.

لە دوای ڕوخانی بەعسەوە پارتی و یەکێتی هەوڵیان دەدا بۆ سەربەخۆبونی ئابوری و سیاسی لە بەغداد تاکو دەسەڵاتی هەرێمی کوردستان بە شێوەی دەوڵەتی ئەمری واقیع لەناو دەوڵەتی عێراقدا بسەپێنن. ئەم حزبانە رفراندۆمی ٢٥ سێپتەمبەریشیان وەک وەسیلە نەک بۆ سەربەخۆیی بەڵکو بۆ سەپاندنی دەوڵەتی دیفاکتۆی خۆیان دەویست. بەڵام لە بەرگری لە ئەنجامی رفراندۆمدا شکستیان هێنا و تەسلیم بون بە مەرجەکانی دەوڵەتی عێراق بۆ مانەوە وەک دەسەڵاتێکی لۆکاڵی ئەمری واقیعی ژێردەستی عێراق. هەربۆیە بە پێچەوانەی هەڵبژاردنەکانی تری عێراقەوە پارتی و یەکێتی بەرنامەیان لەم هەڵبژاردنەدا وەک دەورانی پێشوو پێداگری لەسەر پاکێجی بەشە فیدرالی و چۆنیەتی دابەشکردنی پۆستەکانی بەغداد نیە لە چوارچێوەی ڕیکەوتنی ستراتیژی و سیستەمی باڵادەستی بارزانی وەک سەرۆکی هەرێمدا چونکە ئەمەیان نەماوە، بەڵکو هەموو حزبەکانی دەسەڵات بە ئیسلامیەکان و ئۆپۆزسیۆنە نویەکانیشەوە، بەرنامەیان ئەوەیە کە چۆن لە ژێرسایەی حکومەتی شیعەگەرای عێراقدا چەند پۆستێکی وەزاری و چەند کورسیەکی پەرلەمانیان هەبێ تاکو هەرکامەیان بەشی خۆی لەو دەسەڵاتە مەرکەزیەی عێراق وەربگرێ و لەم ڕێگەیەوە جێگاپێی خۆیان لە دەسەڵاتی کوردستاندا بکەنەوە.

چینی بورژوازی دەسەڵاتدار لە کوردستاندا، کە حزبە ناسیونالیست و ئیسلامی و پۆپۆلیستەکان نوێنەرایەتیان دەکەن، بەهۆی نەمانی ڤیرژنێک و بەرنامەیەک بۆ سەربەخۆکردنی دەسەڵاتی هەرێمەکەیان توشی دابەشبون و پارچەپارچەبونێکی بەرفراوان بوون. ئێستا ئەم لیستانە وەک پاپۆڕێکی شەق و شڕ لەناو گێژاوی دەسەڵاتی شیعەگەرا و عروبەدا هەر کامەیان بەجیا هەوڵی دەستگرتنەتی بە دامێنی ئەو هاوپەیمانێتی شیعەوەن کە دەوڵەتی عێراقی بەدەستەوەیە. هەرچەند زۆر ئاشکرایە کە ئەمە هاوپەیمانێتیەکی دوژمنکارانەیە، کە بەرامبەر بە مافی سەربەخۆیی و هەر مافێکی خەڵکی کوردستان ئامادەی ناردنی حەشدی شەعبی و هێزی سەربازین و درێژەدەری هەمان سیاسەتی بەعس و شۆڤینیزمی عەرەبین سەبارەت بە کێشەی کەرکوک و ناوچە کێشەلەسەرەکان. بەڵام ئێستا بەرژەوەندی ئەم حزبانە لە چونە ژێرباڵی ئەم هاوپەیمانیەتیە شیعیەدایە و چ باڵی بنەماڵەی تاڵەبانی و چ گۆڕان و هاوپەیمانی دیموکراسی و "نەوەی نوێ" ئەم داوایە عێراقچێتیە بە ڕاستکردنەوەی هەڵەی "رفراندەمچیەکان" دەزانن.

لیستێک لەو بانگەواز و هەواڵانە هەیە کە نیشانەی ئەم ڕەوتە نوێیە عێراقچێتیەی ئەم حزبە ناسیونالیست و ئیسلامی و ریفۆرمخوازانەیە. لەوانەش بانگەوازی یوسف محمدی گۆڕان بە جێبەجێکردنی بڕیاری دادگایی کەرادەی بەغداد بۆ "دادگایی کردنی خەڵکی ریفراندەمچی کوردستان، دەرکەوتنی کەس و لایەنی تر لەم هەڵبژاردنەدا کە دەیەوێ لە ڕێگای کاندیدبون وڕاستەوخۆ خزمەتکردن بە دەسەڵاتدارانی شیعەوە دەنگ بهێنن، وەک سروە عبدالواحد کە ڕایگەیاند بۆ ئاگاداری گۆڕان دەیەوێ خۆی لە لیستی عەبادی کاندید بکا، یان ئاڵا تاڵەبانی لەسەر لیستی هاوپەیمانی بەغدا دەڵێت "بە راوێژ لەگەڵ ماڵی مام جەلال" خۆی لەسەر ئەو لیستە کاندید کردووە،وە یاخود سەید عیسا بەرزنجی ڕەوتی حیکمەی نیشتیمانی بە ڕابەرایەتی عەمار حەکیم ،کە وەک بنەماڵەی شێخ مەحمودی حەفید خۆی دەناسێنێ و چەندین ئەندامی تری ئەم حزبانە چونەتە لیستی هاوپەیمانە شیعیەکانەوە.

ئەمە هەمان ئەزمەی دەورانی پێش ڕوخانی بەعسدان کە یەکێتی و پارتی ئایندەی دەسەڵاتەکەیان دیارنەبوو. لەوکاتەدا هەمان ئەم عێراقچێتیەمان لە پارتیدا دەبینی و لە ئێستادا یەکێتی و بنەماڵەی تاڵەبانی و گۆڕان پەیڕەو لەم عێراقچێتیە دەکەن. هەردوولاشیان بەناوی سیاسەتی ئەمری واقیعی ملدان بە زۆردەستەیی حکومەتی عێراق پاساوی ئەم کارەیان داوە و باکیان نەبوە لە ٣١ ئاب و ١٦

ئەکتە بەر.

مێژووی نەبونی دەوڵەت لە کوردستاندا و شەڕی دەولەتانی ناوچەکە هەمیشە چینی دەسەڵاتدار وحزبە ناسیونالیست و ئیسلامیەکانی کوردستانی کردۆتە جۆرێک لەو حزبانەی کە جێبەجێ کردنی بەرژەوەندی و سیاسەتی دەوڵەتەکانی عێراق وئێران و تورکیایان کردۆتە بەشێک لە تاکتیک و سیاسەتی خۆیان. شەڕی ناوخۆ و پشت بەستن بەم دەوڵەتانە بە گۆڕینی هاوسەنگی هێزی ناوخۆ بوەتە مێژوو و واقعیەتی ئەم حزبانە.

ئەم ڕاستیانە هەموویان لەم هەڵبژاردنەی عێراقدا بە ئەکتەرە نوێیەکانەوە لەسەر هەمان ڕێباز و سونەتی پێشوو خۆیان نمایش دەکەنەوە. کورسیەکانی پەرلەمانی ئەم حزبە کوردستانیانە ئەگەر لای حکومەتی شیعەی عێراق هیچ بەها و سەنگێکیشی نەبێ بەڵام خۆشخزمەتی ئەم حزبانە لای عەبادی و مالکی سودێکی زۆری هەیە تاکو سیاسەتی کۆنترۆڵکردنەوەی سیاسی و سەربازی و ئابوری کوردستان بەرنە پێشەوە. ئەم ڕاستیە دەرگا بە هەموو ئەگەرەکانی گۆڕانەوەی قاڵبی دوئیدارەیی و دروستبونی دەسەڵاتی لامەرکەزی هەرێمی سلێمانی و هەرێمی زەرد لە دوای هەڵبژاردنەکانی عێراقەوە دەکاتەوە و دەبێتە دەورانی پێشبڕکێ لەسەر پەیداکردنی پشتیوانی زلهێزی عێراقی و ناوچەیی بە گۆڕینی هاوسەنگی هێز لە ناوخۆی کوردستاندا. بەشێوازێک ئەم پاڵەوانەی هەڵبژاردنی عێراق دەوری هەمان پەڵەوانەکانی ٦٦ و ٣١ ئاب دەگێڕن بەڵام لە قیافەی کاندیدی پلە نزمترەوە"خەفیفە"دا. بێگومان ئەمەش ڕێگا بە هەڵوەشانەوە و ناجێگیری و شێواوی زیاتری سیاسی و ئابوری و کۆمەڵایەتی کوردستان دەنە.

بێگومان وەڵام بەم وەزعی شکستە سیاسیەی خواستی سەربەخۆیی و ناچاری مانەوە لەعێراقدا و بە شداریکردن لە پەرلەمانی عێراقدا بایکۆت نیە. بایکۆت لە کاتێکدا دەبێتە بزوتنەوەی ئاکیتڤی جەماوەری کە ڕێگای گۆڕینی وەزعی کوردستان لەڕێگای دەرەوەی پەرلەمان و هەڵبژاردنەوە لە ئارادا بێ و بڕیاری رفراندۆم بە سەربەخۆیی بکاتە بزوتنەوەیەکی جەماوەری دژ سیاسەت و هەڕەشەکانی دەوڵەتی عێراق. بەڵام لە کاتێکدا ئەم سەربەخۆییە بزوتنەوەیەکی جەماوەری و سیاسی ئامادە نیە ، ئەوا خەڵکی کوردستان دەبێ لە هەموو ڕێگا سیاسی و جەماوەریەکانەوە دیفاع لەم خواستەی خۆی بکا و دژ بە سیاسەتی شۆڤینیستی و سەرکوتگەرانەی دەوڵەتی عیراق بوەستێتەوە و پەرلەمانی عێراقیش وەک یەکێک لەو مینبەرانە بەکاربێنێ.ئەگەر لە واقیعیشدا پەرلەمان و دامەزراوە ڕەسمیەکانی

عێراق و کوردستان بەهاو سەنگەکی نیە لە سایەی سیستەمی مەزهەبی و میلیشیایدا. بەڵام ئەمانە بەشێک لەو مەیدانانەن کە ململانێ سیاسیەکانی کۆمەڵگەی تێدا دەڕواتە پێشەوە.

بەداخەوە لەم هەڵبژاردنەدا نوێنەرایەتی سیاسی خواستەکانی خەڵکی کرێکار و زەحمەتکێش و ئازادیخوازی کوردستان دەنگی دیارنیە و پاڵەوانی چینی سەرمایەداری کوردستان بە ڕەنگ و دەنگی جیاجیاوە باڵادەستن کە دژی بەرژەوەندیەکانی خەڵکی کوردستانن و لە پێناو پۆست و دەسەڵات و بودجە و بەرژەوەندیە ئابوریەکانی خۆیاندا دەچنە پەرلەمانی عێراق. هەربۆیە خەڵکی کوردستان بەشێوەیەکی پاسیف هەڵوێست دەگرن و لەژێر کاریگەری پڕوپاگەندەی هەڵبژاردندا لەنیوان ئەم پاڵەوانە ئاشبەتاڵچیانەدا دەنگ دەدەن.
ڕاستیەکانی ئەم هەڵبژاردنە ئەوەمان پێ دەڵێ کە ئەم ئەزمەیەی چینی دەسەڵاتدار لە کوردستان هەموو نیشانەکانی نەخۆشی پەکەوتنی ئایدیۆلۆژی ناسیونالیستی و داڕمانی هەژمونی سیاسی دەسەڵاتی میلیشیایی لە دەرکەوتوە ،و پێویستە بەدیلێکی نوێی چینی کرێکار و زەحمەتکێش و ئازادیخوازی کوردستانە کە ڤیژن و مۆدێل و ستراتیژێکی تری هەبێ بۆ گۆڕینی سیستەمی سیاسی و ئابوری سەرمایەدارانی کوردستان و بەدیهێنانی دنیا و ژیانێکی باشتر.

ئاسۆ کمال
١ ئایاری ٢٠١٨